

UČÍME SA CEZ PRÍRODNÚ ZÁHRADU

Metodika vzdelávacieho kurzu „Záhradný pedagóg“

UČÍME SA CEZ PRÍRODNÚ ZÁHRADU

Metodika vzdelávacieho kurzu „Záhradný pedagóg“

Natur im Garten

Zmyslom iniciatívy, pochádzajúcej z Dolného Rakúska, je podporovať ekologické plánovanie a údržbu záhrad a zelene, ale aj prispievať k pestrosti a rozmanitosti.

Všade tam, kde narazíte na označenie Natur im Garten, nájdete záhradu slúžiacu nielen ľuďom, ako prírode blízke miesto na odpočinok, ale aj ako biotop mnohých rastlinných a živočíšnych druhov. Starostlivosť o prírodu v týchto záhradách nám umožňuje zblízka pocítiť rozmanitosť života, ktorú tu s ohľadom k životnému prostrediu podporujeme. Sú miestom, kde vedľa šalátu kvitnú nechtíky, kde si vtáky stavajú hniezda v kroví, kde nad vodou poletujú vážky a pod kopou kamenia sa skrývajú jašterice. Je tu dosť miesta pre všetkých - takáto záhrada je plná života a rozmanitosti.

Netreba dodávať, že v prírodnej záhrade nájdeme aj dostatok miesta na sedenie, snívanie a rekreáciu, ale aj na detské hry a radovánky. Maškrtným jazyčkom ulahodia čerstvé a zdravé sezónne ovocie a zelenina zo záhonov, stromov a bobuľovitých kríkov.

Čo znamená Natur im Garten?

Ide o koncept prírodnej záhrady založený na troch hlavných kritériách:

- Bez použitia syntetických pesticídov
- Bez použitia syntetických hnojív
- Bez použitia rašeliny

Prvky prírodnej záhrady:

- Živý plot z divo rastúcich krov
- Zachovanie prirodzených porastov
- Prirodzená lúka alebo lúčne prvky
- Zvláštne stanoviská (suché, vlhké)
- Listnaté stromy
- Kvety a kvitnúce trvalky
- Kúsok divočiny
- Kompost
- „Domčeky“ pre zvieracích pomocníkov
- Využitie dažďovej vody
- Použitie materiálov a postupov šetrných k životnému prostrediu
- Mulčovanie
- Zeleninové záhony a bylinky
- Ovocné stromy a bobuľovité kríky
- Zmiešaná kultúra, striedanie plodín, zelené hnojenie

Ďalšie informácie o iniciatíve Natur im Garten:

www.naturimgarten.at (rakúské stránky)

www.prirodnizahrada.eu (české stránky)

www.prirodnazahrada.eu (slovenké stránky)

* Pojem „prírodná záhrada“ v tejto publikácii odkazuje na koncept Natur im Garten.

Obsah

Kapitola 1: O tejto metodike

- 1.1 Úvod
- 1.2 Ako pracovať s týmto materiálom
- 1.3 O projekte
- 1.4 Projektoví partneri

Kapitola 2: Záhradný pedagóg

- 2.1 Charakteristiky záhradného pedagóga
- 2.2 Vybrané zahradno-pedagógické kompetencie

Kapitola 3: Metodika kurzu

- 3.1 Tabuľkový prehľad kurzu
- 3.2 Úvod do záhradnej pedagogiky
- 3.3 Prvky prírodnej záhrady a ekologickej starostlivosti
- 3.4 Prehliadka školskej záhrady
- 3.5 Predpestovanie
- 3.6 Pestujeme zeleninu v školskej záhrade
- 3.7 Pôda a kompostovanie
- 3.8 Vzdelávanie v prírodnej záhrade
- 3.9 Vzdelávacie metódy v záhrade
- 3.10 Záhrada v predmetoch
- 3.11 Užitočný hmyz
- 3.12 Záhradná honba za pokladom
- 3.13 Získavame podporu na realizáciu prírodnej školskej záhrady
- 3.14 Plánujeme školskú záhradu
- 3.15 Práca a oslava na záhrade
- 3.16 Záverečné prezentácie a vyhodnotenie

Kapitola 1: O tejto metodike

1.1 ÚVOD

Záhradníčeniu sa ľudia venujú odnepamäti. Všade na svete sa záhrady využívali na obživu a neskôr aj na zábavu a oddych. Záhrada človeku umožňuje pozorovať zmeny v prírode, pochopiť ich a nachádzať v nich potešenie. Je tiež zdrojom poznatkov, a to tak v kontexte individuálneho učenia „za pochodu“, ako aj organizovanej výuky v školskej záhrade. Koniec koncov, pre mnohých z nás je školská záhrada miestom spomienky na prvé zasiate semienko, na detské ruky špinavé od zeminy alebo na tajný úkryt za kríkmi v rohu záhrady. Zažili sme dobu, kedy záujem o starostlivosť o školské záhrady postupne klesal, ale dnes sme našťastie svedkami renesancie tohto fenoménu. Cieľom zvyčajne nie je vypestovať čo najviac zeleniny, ale poskytnúť deťom pekné spomienky na ochutnávanie čerstvo zozbieraných plodov, na pozorovanie vývoja rastlín zo semienka alebo na bzukot včiel, usilovne opelňujúcich naše plodiny. Záhradní pedagógovia dobre vedia, že školská záhrada je predovšetkým úžasným miestom na učenie. V bezprostrednej blízkosti triedy môžu žiaci tráviť prestávky v kontakte s prírodou, oddychovať, hrať sa alebo tvoriť v popoludňajších kluboch, ako aj chodiť na hodiny v rámci širokej škály predmetov. V neposlednom rade je školská záhrada miestom, kde môžu žiaci spoznávať seba, svoje okolie a komunitu – a kde sa môžu aktívne zapájať do všetkých záhradníckych činností. Záhrady nám poskytujú zelenú oázu uprostred zástavby a v čase klimatických zmien aj možnosť na prezentáciu rôznych adaptačných opatrení.

Držíte v rukách metodiku, ktorá je výsledkom niekoľkoročného úsilia tímu pedagogických pracovníkov, nadšencov a ľudí, ktorí prírodné záhradníctvo a záhradnú pedagogiku uplatňujú v praxi. Cieľom metodiky je podporiť uplatňovanie záhradnej pedagogiky všade tam, kde je to možné a potrebné. Naučí vás prírodnú záhradu plánovať, zužitkovať jej produkty a efektívne v nej učiť. Tento kurz pre záhradných pedagógov je pojatý holisticky. Účastníkom sprostredkováva potrebné poznatky a zručnosti v oblasti prírodných záhrad, ale aj metodiku učenia v záhrade a starostlivosť o šírenie myšlienky prírodných záhrad.

Významnou súčasťou projektu je koncept prírodnej záhrady. Zúčastnené organizácie sú presvedčené o priaznivom vplyve tohto konceptu, ktorý si získal obľubu mnohých záhradníkov či nadšencov pre záhrady po celej Európe. Prírodná záhrada má v dobe klimatických zmien obrovský potenciál, pretože prispieva k lokálnej druhovej rozmanitosti a zaobíde sa bez chemikálií aj rašeliny.

Táto publikácia je určená všetkým pedagogickým pracovníkom, ktorí sú ochotní zapojiť sa do záhradnej pedagogickej osvetu, ale aj tým, ktorí sa chystajú učiť v záhrade a potrebujú počiatočnú podporu. Môže byť využitá buď ako osnova kurzu celoživotného vzdelávania, alebo iba ako inšpirácia. Je dostupná zadarmo pre všetkých, ktorí sú ochotní pustiť sa do práce.

1.2 AKO PRACOVAŤ S TÝMTO MATERIÁLOM

Držíte v rukách metodiku, ktorá môže slúžiť dvojakému účelu. Môžete ju brať buď ako popis pre realizáciu vzdelávacieho kurzu, alebo ako inšpiráciu pre vytvorenie vlastnej prírodnej záhrady.

Ak metodiku využijete k realizácii vlastného kurzu pre svojich spolupracovníkov alebo iných učiteľov, môžete postupovať podľa stanoveného plánu. Ten sa skladá z troch vzdelávacích kurzov, rozdelených do trinástich tematických modulov. Okrem tohto kurzu ponúkame aj trojicu praktických cvičení k prehĺbeniu znalostí a zručností získaných v kurze. Podrobný popis kurzu obsahujú nasledujúce časti publikácie. Dôrazne odporúčame, aby ste si pred zahájením kurzu podrobne preštudovali metodiku a prešli si odporúčanú literatúru. Zoznámte sa s konceptom prírodných záhrad a s tým, čo všetko táto vzdelávacia oblasť ponúka. Metodiku môžete samozrejme brať aj ako zdroj inšpirácie a kurz si pozmeniť alebo doplniť o ďalšie aktivity.

Ak sa rozhodnete využiť príručku ako sprievodcu založením vlastnej prírodnej záhrady, či už školskej, alebo obecnej, máte možnosť rozšíriť si portfólio aktivít na základe odporúčanej literatúry.

1.3 O PROJEKTE

Hlavným cieľom medzinárodného projektu *Creating Nature Garden and Learning through It*, realizovaného od septembra 2019 do augusta 2022, je rozšíriť a propagovať potenciál záhradnej pedagogiky a medzinárodnej výmeny odborných poznatkov. Na splnení cieľa spolupracovala trojica organizácií z Českej republiky (SEVER), Slovenska (CEA) a Rakúska (Natur im Garten), ktoré majú dlhoročné skúsenosti v oblasti environmentálneho vzdelávania a/alebo tvorby prírodných záhrad. Projekt reaguje na aktuálnu situáciu v krajinách zúčastnených organizácií, kde sa mnoho záhrad nachádza vo vlastníctve inštitúcií, ako sú školy, škôlky, múzeá alebo strediská voľného času. Projekt si kladie za cieľ zdefinovanie vzdelávacieho profilu záhradného pedagóga a vytvorenie obsahovej náplne kurzu v medzinárodnom meradle. Preto sme vytvorili špecializovaný kurz pre pokročilých, ktorý bude voľne distribuovaný v niekoľkých jazykových verziách a pomôže pri ďalšom vzdelávaní záhradných pedagógov. Kurz ponúka nielen praktické poznatky o tvorbe a údržbe prírodných záhrad, ale aj praktické vzdelávacie metódy pre výučbu vonku.

Projekt „Creating Nature Garden and Learning through It“ bol realizovaný s podporou Európskej komisie v rámci programu Erasmus+.

1.4 PROJEKTOVÍ PARTNERI

Stredisko ekologickej výchovy – SEVER

SEVER pôsobí v oblasti environmentálneho vzdelávania od roku 1994. Ťažiskom jeho činnosti sú jedno- a viacdenné programy environmentálneho vzdelávania pre žiakov základných a stredných škôl. Žiakom a pedagógom ponúka SEVER aj účasť na dlhodobých vzdelávacích projektoch, konzultáciách, seminároch a konferenciách. Pre verejnosť organizuje vzdelávacie, osvetové a kultúrne akcie. Ďalej sa zameriava na témy udržateľného cestovného ruchu, miestne zakotveného učenia, klímy a záhradnej pedagogiky. V rámci verejne prístupného centra, ktoré je často miestom osvetových a kultúrnych akcií, bola v roku 2016 založená certifikovaná prírodná záhrada. SEVER organizuje tiež vzdelávacie programy pre deti a semináre na podporu pedagógov, ktorí chcú vytvoriť prírodnú záhradu na vzdelávacie účely. SEVER taktiež koordinuje niekoľko projektov v oblasti využitia a realizácie školských prírodných záhrad s aktívnou účasťou študentov.

Centrum environmentálnych aktivít - CEA

Centrum environmentálnych aktivít (CEA) je občianske združenie, pôsobiace v environmentálnom vzdelávaní od roku 1994. Stálo pri spustení programu [Zelená škola](#) a v súčasnosti je národným koordinátorom partnerského programu Mladí reportéri pre životné prostredie (YRE, www.mladireporteri.sk). Od roku 2014 implementuje na Slovensku (v spolupráci s Natur im Garten) projekt Prírodná záhrada (www.prirodnazahrada.eu) pre šírenie osvedčenej záhradníckej praxe bez použitia umelých hnojív, pesticídov a rašeliny. CEA taktiež prevádzkuje portál Biospotrebitel.sk na podporu ekologického poľnohospodárstva a udržateľného životného štýlu. Vo svojom domovskom Trenčíne sa venuje ekologickej osvete a aktivizácii verejnosti v rámci cyklofestivalu, bio jarmoku a komunitných projektov na ochranu prírody.

Natur im Garten

Organizácia „Natur im Garten“ vznikla v roku 1999 so základnou myšlienkou „záhradníčenia s prírodou“ a podpory rozmanitosti v záhrade v súlade s týmito základnými kritériami: záhradníčenie bez použitia umelých hnojív, pesticídov a rašeliny. Od tejto doby Natur im Garten v spolkovej krajine Dolné Rakúsko úspešne vyrástlo do podoby nenahraditeľnej platformy pre vlastníkov súkromných záhrad aj verejnej zelene, ktorí sa chcú venovať prírode blízkeho a ekologickému záhradníctvu. Platforma sa zameriava na ekologické plánovanie a údržbu záhrad a zelene, záhradnú pedagogiku a vzdelávanie dospelých formou seminárov, webinárov a workshopov. Za 23 rokov svojej existencie sa Natur im Garten rozšírilo do všetkých spolkových krajín Rakúska, niektorých častí Nemecka, na Slovensko, do Českej republiky, Švajčiarska, Lichtenštajnska a Južného Tirolska (Taliansko)

Kapitola 2: Záhradný pedagóg

2.1 CHARAKTERISTIKY ZÁHRADNÉHO PEDAGÓGA

Pri tvorbe metodiky sme si kládli otázku, akými charakteristikami by sa mal vyznačovať pedagóg pripravený na vzdelávanie v prírode. Preto sme vypracovali profil záhradného pedagóga - symbolickú postavu, ktorá stelesňuje vhodné vlastnosti človeka, ktorý sa chce venovať takejto forme vzdelávania. Záhradný pedagóg nemusí disponovať rozsiahlou kvalifikáciou v oblasti ochrany rastlín ani znalosťami latinskej taxonómie či odrôd zeleniny, ako by sa mohlo na prvý pohľad zdať. Je to skôr osobnosť, ktorá si plne uvedomuje význam vzdelávania v záhrade, dokáže zapojiť širšie okolie a neúnavne sa venuje osвете o výhodách školských záhrad.

Na základe dlhoročných skúseností v oblasti záhradnej pedagogiky a prírodného záhradníčenia sme zostavili zoznam kompetencií (znalostí, zručností a postojov), ktoré považujeme za kľúčové pre úspešnú realizáciu záhradnej pedagogiky. V priebehu kurzu sa postupne dozviete podrobnosti o jednotlivých súboroch kompetencií, ak to bude možné, niektoré z nich si osvojíte a zistíte, v ktorých oblastiach by ste mali pokračovať v ďalšom vzdelávaní.

2.2 VYBRANÉ ZÁHRADNO-PEDAGOGICKÉ KOMPETENCIE

ORIENTÁCIA V OBLASTI ZÁHRADNÍČENIA, A PREDOVŠETKÝM PRÍRODNÝCH ZÁHRAD

Znalosti

Záhradný pedagóg:

- disponuje základnými poznatkami o tvorbe a údržbe záhrad a nie je v záhrade nováčikom,
- vie, ako sa riadne starať o zdravie pôdy a kompostu,
- má základné znalosti o najvýznamnejších druhoch zeleniny, bylín a ovocia pre školskú záhradu a o postupoch ich pestovania,
- uvedomuje si význam rôznych rastlinných a živočíšnych druhov v záhrade a chápe ich vzájomné vzťahy a procesy prebiehajúce medzi nimi,
- uvedomuje si význam biodiverzity a dokáže ho vysvetliť; vie, ako na záhradu prilákať ďalšie druhy pre zvýšenie jej biologickej diverzity,
- vie, ako môže záhrada prispievať k ochrane prírody a klímy,
- je oboznámený s obsahom konceptu prírodných záhrad,
- pozná tri základné princípy prírodného záhradníčenia a dokáže ich vysvetliť v súvislostiach,
- pozná typické prvky prírodnej záhrady a chápe ich úlohy a význam.

Zručnosti

Záhradný pedagóg:

- má základné záhradnícke zručnosti (výsev, výsadba, práca s pôdou, kompostovanie, mulčovanie, zelené hnojenie a preventívna ochrana rastlín),
- pozná najvýznamnejšie rastliny a živočíchy, predovšetkým užitočný hmyz, spôsoby jeho rozširovania; a vie podporovať lokálnu biologickú diverzitu tvorbou vhodného prostredia pre výskyt užitočných druhov rastlín a živočíchov.

Postoje

Záhradný pedagóg:

- sa zaujíma o prírodu a záhradníčenie,
- v súlade s princípmi ochrany životného prostredia uprednostňuje prírodné záhradníčenie,
- je nadšeným obhajcom prírodných záhrad a pri každej príležitosti šíri o nich povedomie
- rešpektuje procesy a vzťahy v prírodnej záhrade
- vníma prírodnú záhradu ako miesto ochrany prírody a klímy.

ORIENTÁCIA V OBLASTI ZÁHRADNEJ PEDAOGIKY A METODIKY

Znalosti

Záhradný pedagóg:

- vie na príklade záhrady ukázať obecné poznatky environmentálneho vzdelávania o ochrane prírody, životného prostredia a klímy,
- dokáže vyhľadávať informácie, zdroje inšpirácie a metodické materiály v oblasti prírodného záhradníčenia,
- chápe prínosy učenia v záhrade, dokáže ich vysvetliť a uvedomuje si význam vonkajších aktivít pre vývoj dieťaťa,
- pozná vhodné metódy, formy a nástroje pre osvetu o prírodných záhradách, formuluje vhodné vzdelávacie ciele v témach súvisiacich s prírodným záhradníčením a vie s týmito cieľmi pracovať.

Zručnosti

Záhradný pedagóg:

- dokáže zapájať deti alebo verejnosť do procesov plánovania a údržby prírodných záhrad, je schopný obhajovať prínosy ich zapojenia,
- vie vytvoriť atraktívnu školskú hodinu, ktorá má všetky požadované parametre a vedie k naplneniu daných vzdelávacích cieľov,
- kreatívne vyvíja aktivity s využitím zeleniny, ovocia a ďalších prírodných materiálov zo záhrady,

- dokáže motivovať druhých k prírodným záhradníckym postupom a udržateľnému životnému štýlu,
- má základné zručnosti pre vyhľadávanie a využitie zdrojov a podpory pre rozvoj prírodnej záhrady (materiálne, personálne, finančné...).

Postoje

Záhradný pedagóg:

- má kladný postoj k pobytu vonku a vonkajšej výuke, cíti sa vonku dobre a je pripravený riešiť výzvy (napr. zlé počasie, hmyz...),
- chce ísť príkladom pri podpore udržateľného životného štýlu,
- zaujíma sa o možnosti šírenia znalostí a zručností pre prírodné záhradníčenie a je ochotný predávať ich ostatným.

Kapitola 3: Metodika kurzu

3.1 TABULKOVÝ PREHLAD KURZU

	NÁZOV MODULU	AKTIVITY	DĚLKA
3.2	Úvod do záhradnej pedagogiky	Úvod do kurzu (60 min) Nájdí niečo z prírody (45 min) Záhradný pedagóg (90 min)	195 minút
3.3	Prvky prírodnej záhrady a ekologickej starostlivosti	Prvky prírodnej záhrady (60 min) Ekologická péče (45 min)	105 minút
3.4	Prehliadka školskej záhrady	Cíle školní záhrady (60 min)	60 minút
3.5	Predpestovanie	Předpěstování (40 min) Osev (10 min) Květináče z papíru (10 min) Přepichujeme semenáčky (10 min) Experimenty s klíčením (20 min)	90 minút
3.6	Pestujeme zeleninu v školskej záhrade	Pěstujeme zeleninu na školní zahradě (60 min) Zahradníčíme na zeleninovém záhonu (60 min) Zeleninový záhon – strategie a plánování (45 min)	165 minút
3.7	Pôda a kompostovanie	Půda a kompostování (30 min) Pufrační a filtrační funkce půdy (20 min) Pozorujeme živočichy pracující v kompostu (25 min)	75 minút
3.8	Vzdelávanie v prírodnej záhrade	Čo nám povedia fotografie (90 min) Vzdelávanie v prírodnej záhrade (90 min)	180 minút

NÁZOV MODULU	AKTIVITY	DĹŽKA	
3.9	Vzdelávacie metódy v záhrade	Rôzne metódy a princípy (10 min) Klasifikácia vzdelávacích metód (10 min) Obecné metodické princípy (15 min) Praktická ukážka výučbových metód (80 min)	120 minút
3.10	Záhrada v predmetoch	Záhrada v predmetoch (120 min) Príprava vlastnej hodiny (60 min)	180 minút
3.11	Užitočný hmyz	Užitočný hmyz (45 min) Staviame hmyzí hotel (60 min) Vyhľadávanie hmyzu (120 min)	225 minút
3.12	Záhradná pátračka	Záhradná pátračka (25 min) Plánujeme pátraciu hru pre konkrétnu záhradu (20 min)	45 minút
3.13	Získavame podporu k realizácii prírodnej školskej záhrady	Rolová hra na tému školskej záhrady (90 min) Získavame zdroje pre malé záhradné projekty (90 min)	180 minút
3.14	Plánujeme školskú záhradu	Školské záhrady – prečo a ako (75 min) Zapájame deti do plánovania a tvorby záhrad (120 min)	195 minút
3.15	Práca a oslava v záhrade	Starostlivosť o záhradu a práca s prírodnými materiálmi (90 min) Plánujeme záhradnú akciu (90 min)	180 minút
3.16	Záverečné prezentácie a vyhodnotenie	Prezentácia záverečných prác (90 min) Zhodnotenie kurzu – Tri zrelé jablká (60 min) Záverečná čajová párty – ochutnávka a reflexia kurzu (30 min)	180 minút

Vysvetlivky k tabuľkám:

- Pomôcky a materiály
- Dĺžka
- Príprava
- Popis a postup
- Podklady pre učiteľov, pracovné listy

3.2 ÚVOD DO ZÁHRADNEJ PEDAGOGIKY

Zaradené aktivity:

Úvod do kurzu

Nájdí niečo prírodné

Záhradný pedagóg

Vzdelávacie ciele:

- Prehľbiť si znalosti o význame pobytu vonku
- Vedieť vysvetliť, prečo je dôležité chodiť s deťmi von
- Osvojiť si metódy vzájomného spoznávania
- Zamyslieť sa nad profilom záhradného pedagóga

Anotácia:

V rámci úvodného modulu sa účastníci kurzu navzájom spoznajú a zamyslia sa nad významom pobytu vonku. Vďaka zaradeným aktivitám si uvedomia širokú škálu výhod, ktoré pobyt vonku prináša deťom aj dospelým. Účastníci sa zoznámia s niekoľkými relaxačnými aktivitami, ktoré ukazujú záhradu z iného uhla ako zvyčajne. V neposlednom rade sa naučia, že podstatnou súčasťou záhradnej pedagogiky nie sú len vedomosti a zručnosti, ale aj postoje, a že je veľmi dôležité s postojmi pracovať.

Úvod do kurzu

	lopta, papier na flipchart, fixky
	60 minút
	Aktivita sa dá realizovať vonku i vo vnútri. Potrebný je dostatočne veľký priestor, aby si účastníci mohli sadnúť do kruhu.
	<p>V úvodnej aktivite kurzu sa účastníci prostredníctvom niekoľkých drobných činností navzájom zoznámia a začnú premýšľať o záhrade ako dôležitom mieste učenia. V prvej činnosti sa zoznamujeme formou rebríčka. Účastníci sa v miestnosti radia podľa rôznych premenných, ako je vzdialenosť od domu, dĺžka praxe, vek. V ďalšej činnosti si hádzu loptu a nahlas hovoria svoje mená. Lektor pokračuje činnosťou na tému „Kto už niekedy...“ – pýta sa, kto už niekedy založil kompost, zasadil strom, vlastnoručne vypestoval paradajky... Účastníci „hlasujú nohami“ – premiestňujú sa podľa odpovedi na danú otázku. Tieto tri aktivity zaberú cca 25 minút. Ďalšia činnosť sa volá úvodné zamyslenie a pomáha nám uvedomiť si význam pobytu vonku v detstve. Účastníci sa potichu zamyslia nad nasledujúcou otázkou: „Kde som sa ako dieťa rád/a hral/a, akú mám na detskú hru najmilšiu spomienku?“. Po 2–3 minútach pokladáme doplnujúce otázky a účastníci sa hlásia: <i>Kto túto detskú hru zažil vonku? Kto sa pri nej zašpinil? Ktorá hra bola riskantná? Kto sa hral v prítomnosti dozoru?</i> Tým ilustrujeme význam voľnej vonkajšej hry pre vývoj dieťaťa. Aj posledná činnosť súvisí s významom vonkajších aktivít. Rozdelíme účastníkov do troch skupín. V nich majú za úlohu diskutovať, aký vplyv má pobyt vonku na vývoj dieťaťa. Prvá skupina preberie telesný vývoj, druhá emočný a tretia sociálny. Skupiny si svoje výstupy zapisujú. Potom ich prezentujú ostatným účastníkom a všetci spoločne o nich diskutujú. Tieto tri aktivity zaberú 35 minút.</p>

Nájdí niečo z prírody

	papier s otázkami, písacie potreby, podložky s klipom
	45 minút

	Aktivita je určená do exteriéru – záhrada, park...
	Cieľom tejto relaxačnej aktivity je, aby sa účastníci mohli pretiahnuť a na chvíľku sa prejsť. Na krátku prechádzku sa vydajú do záhrady alebo do zelene. Tam si nájdu niečo, čo im pripomína samých seba – tvarom, povrchom, farbou, vzťahom k iným ľuďom alebo ku komunitě. Zmyslom je pozrieť sa na prírodu z iného uhlu a uvoľniť sa. Po návrate účastníci stručne referujú o tom, čo sa o prírodnom svete alebo o sebe samých dozvedeli.
	Nájdí niečo prírodné – list účastníka Nájdí niečo prírodné – list lektora

Záhradný pedagóg

	3 listy papiera na flipchart, list papiera XXL, materiály z prírody, rôzne tvorivé pomôcky (farby, fixky, textil, noviny apod.), nožnice, lepidlo, štetce...
	90 minút
	Aktivita sa hodí do interiéru aj exteriéru. V miestnosti zhromaždíme všetok potrebný materiál. Na tvorivú prácu budeme potrebovať vhodný priestor na dlážke alebo dostatočný počet stolov.
	Lektor zahájí aktivitu pripomienkou hlavného cieľa nášho kurzu – osvojiť si všetky potrebné zručnosti, aby sme mohli byť dobrými záhradnými pedagógmi. Potom rozdelí účastníkov do troch skupín. Každá obdrží jeden list papiera na flipchart a fixky. Prvá skupina zapisuje všetky potrebné zručnosti záhradného pedagóga. Druhá skupina zapisuje znalosti a posledná skupina postoje. Po 5 minútach sa skupiny presúvajú k ďalšiemu listu a na zoznam pripisujú ďalšie nápady – a to isté ešte raz. Potom účastníci obkreslia telo jedného z nich na papier XXL. Toto telo predstavuje záhradného pedagóga. Potom naň skupiny jedna po druhej prepisuje svoje okruhy nápadov (znalosti, zručnosti a postoje) a zdobia ho rôznymi materiálmi zo záhrady. Nakoniec sa všetci spoločne ponoria do výsledku svojej práce, môžu sa podeliť o svoje pocity alebo úvahy. Lektor diskusiu vhodným spôsobom zakončí.

3.3 PRVKY PRÍRODNEJ ZÁHRADY A EKOLOGICKEJ STAROSTLIVOSTI

Zaradené aktivity:

Prvky prírodnej záhrady

Ekologická starostlivosť

Ciele školskej záhrady

Vzdelávacie ciele:

- Zoznámiť sa s rôznymi prvkami prírodnej záhrady a ich ekologickým prínosom
- Uvedomiť si význam prvkov prírodnej záhrady pre vlastnú pedagogickú činnosť
- Zoznámiť sa s preventívnymi opatreniami biologickej ochrany rastlín
- Interpretovať pyramídu ochrany plodín
- Zoznámiť sa s bežnými druhmi škodcov v domácich záhradách
- Zoznámiť sa s prostriedkami biologického boja
- Osvojiť si prípravu výluhov a odvarov

Anotácia:

Modul sa zameriava na výučbu základov záhradníčenia, plánovanie školských záhrad s prvkami prírodnej záhrady a na adaptáciu školských záhrad na klimatické zmeny. Hlavný dôraz sa kladie na pochopenie ekologických väzieb medzi prírodou a záhradou a na podporu rozšírenia jednotlivých skupín živočíchov/hmyzu. V ďalšom kroku sa účastníci podrobnejšie zoznámia s ekologickou starostlivosťou o záhradu. Zdôraznený je taktiež význam záhrady ako ekologickej niky.

Prvky prírodnej záhrady	
	Prezentácia, dataprojektor
	60 min
	Aktivita je určená do priestoru usporiadaného na prezentovanie.
	Prezentované sú najdôležitejšie prvky prírodnej záhrady pre školskú záhradu s ohľadom na ich ekologický význam a využiteľnosť pri príprave vyučovania. Medzi prvky prírodnej záhrady patria živé ploty, kvitnúce lúky, kvety a kvitnúce trvalky, útvary z mŕtveho dreva a kameňov, špeciálne stanovišťa (napr. vodné prvky alebo prírodné kamenné steny) a listnaté stromy. Ďalej je vysvetlené, aké sú spôsoby adaptácie prírodnej záhrady na klimatické zmeny, ktoré druhy rastlín sú na tieto zmeny adaptované a ako záhrady prispievajú k zmierňovaniu následkov horúčav.
	Prezentácia: Prvky prírodnej záhrady Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky

Prezentácia: Ekologická starostlivosť	
	Prezentácia, dataprojektor
	45 min
	Aktivita je určená do priestoru usporiadaného na prezentovanie.
	Školiteľ prezentuje základné záhradnícke postupy ekologickej starostlivosti o záhradu a ochrany rastlín. Najprv sa účastníci zoznámia s ekologickými vzťahmi medzi škodcami a užitočným hmyzom. Potom sa pozrú na najvýznamnejšie choroby rastlín a škodcov s obvyklým výskytom v školských záhradách a preberú možné spôsoby ochrany. Účastníci sa zoznámia s receptmi na domáce výluhy, odvary a čaje na posilnenie rastlín a so školiteľom si predvedú ich výrobu.
	Prezentácia: Ekologická starostlivosť Prezentácia: Klimaticky priaznivá záhrada Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky

3.4 PREHLIADKA ŠKOLSKEJ ZÁHRADY

Vzdelávacie ciele:

- Spoznať a pochopiť prvky pedagogickej činnosti v záhrade
- Pochopiť rozsah, funkciu a využitie vzdelávacích prvkov v školskej záhrade
- Získať osobnú skúsenosť so vzdelávacími prvkami v školskej záhrade

Anotácia:

Modul Prehliadka školskej záhrady zahŕňa spoločnú návštevu ukázkovej školskej záhrady a podrobný prieskum prvkov ako zeleninový záhon, využitie dažďovej vody, kúsok divočiny, priestor pre pohybové aktivity a radu ďalších.

Ciele školskej záhrady	
	Potrebná je školská záhrada s viacerými záhradnými pedagogickými prvkami.
	60 min
	Aktivita je určená do exteriéru.
	Školiteľ spolu s účastníkmi navštívi ukázkovú školskú záhradu s pestrou škálou záhradno-pedagogických prvkov. Na príklade tejto školskej záhrady sa prezentujú vzdelávacie prvky a vysvetľuje sa, ako ich možno začleniť do školskej hodiny a záhradno-pedagogických aktivít.
	Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky

3.5 PREDPESTOVANIE

Zaradené aktivity:	Kvetináče z papiera
Predpestovanie	Rozsádzanie sadeníc
Výsev	Experimenty s klíčením

Vzdelávacie ciele:

- Zoznámiť sa s výhodami predpestovania.
- Vedieť vysvetliť výhody pestovania v eko-kvetináčoch a s využitím substrátu bez rašeliny.
- Priniesť klíčenie priamo do triedy.
- Nacvičiť si výsev semien zeleniny, zoznámiť sa s prírode blízkymi postupmi starostlivosti o zeleninové záhony (hlavne predchádzanie problémom s burinami a škodcami).
- Zoznámiť sa s druhotným využitím materiálov pri predpestovaní.
- Zoznámiť sa s pestovaním na okennom parapete.
- Vybrať vhodné druhy pre pestovanie na parapete.
- Nacvičiť si rozsádzanie sadeníc (pikírovanie).
- Experimentovať s klíčením.

Anotácia:

Modul Predpestovanie sa začína úvodnou prezentáciou, v ktorej je vysvetlená teória a základný postup predpestovania. S týmito vedomosťami je možné zahájiť nasledujúce praktické cvičenia. Predpestovanie vedie k uvedomeniu, že rozličné rastliny majú rôzne predpestovacie potreby. Je možné ich veľmi dobre pozorovať počas klíčenia a ďalšieho rastu. Aby sa rastlinám darilo, je nutné sa o ne starať, pri ich presádzaní si žiaci navyše rozvíjajú jemnú motoriku. Predpestovanie je začiatkom pestovateľského cyklu od semienka po zber. Silu klíčenia je možné skúmať pri rôznych experimentoch.

Prezentácia: Predpestovanie	
	Prezentácia a dokumenty pre školiteľa (s informáciami o predpestovaní).
	40 min
	Aktivita je určená do priestoru usporiadaného na prezentovanie.
	Počas prezentácie školiteľ predstaví výhody predpestovania. Vysvetlí prednosti využitia bezrašelinového substrátu a pestovania v kvetináčoch šetrných k životnému prostrediu. Téma klíčenia sa začlení do vyučovania na rôznych hodinách. Účastníci si nacvičia výsev semienok zeleniny a zoznámia sa s šetrnými postupmi starostlivosti o zeleninové záhony (najmä ako predchádzať problémom s burinami či škodcami). Zoznámia sa s druhotným využitím materiálov pri predpestovaní a pestovaní na parapete. Vyberú druhy vhodné na pestovanie na parapete. Zvážia jednotlivé odrody, termíny výsevu, hĺbku výsevu a hodnoty osvetlenia a teploty v čase klíčenia.
	Prezentácia: Predpestovanie Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky

Výsev	
	Rôzne zeleninové a šalátové semienka, zemina, lopatky, tégliky od jogurtov a iné opätovne využiteľné nádoby či obalové materiály, toaletný papier, múka, špáradlá
	10 min
	Aktivita sa môže odohrávať v interiéri aj exteriéri. Skupiny budú potrebovať dostatočný pracovný priestor.
	Rôzne druhy semien si vyžadujú rozdielne predpestovacie postupy. Napríklad malé semienka šalátu sa vysievajú do sadbovačov a neskôr sa oddeľujú a prepichujú. Väčšie semená, ako napríklad tekvicové, sa vysievajú jednotlivito do jogurtových téglikov a nepresádzajú sa. Z toaletného papiera a múčnej pasty sa vytvorí výsevný pás pre red'kovky, ktorý uľahčí výsev priamo do záhonu.
	Pracovný list Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky

Kvetináče z papiera

	Prúžky novinového papiera (cca 10 cm), noviny na výrobu kvetináčov, lepiaca páska.
	10 min
	Aktivita sa môže odohrávať v interiéri aj exteriéri. Skupiny budú potrebovať dostatočný pracovný priestor.
	Účastníci si vyrobia papierové kvetináče na pestovanie zeleniny. Noviny sa omotajú okolo pohára a vytvorí sa kvetináč. V prípade potreby sa kvetináč zlepiť a označí lepiacou páskou.
	Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky

Prepichujeme sadenice

	Sadenice šalátu v sadbovom kvetináči, malé keramické kvetináče alebo druhotné nádoby, zemina, špajle na prepichovanie, krhla
	10 min
	Aktivita sa môže odohrávať v interiéri aj exteriéri. Skupiny budú potrebovať dostatočný pracovný priestor.
	Keď majú sadenice šalátu v sadbovom kvetináči dva až štyri listy, opatrne ich prepichujeme do zeme v keramickom kvetináči.
	Pracovný list Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky

Experimenty s klíčením

	Jedlé výhonky, nádoby na klíčenie, fazuľa, keramický kvetináč, sadra, plastové poháre, žerucha, vata, soľ, ocot.
	20 min
	Aktivita sa môže odohrávať v interiéri aj exteriéri. Skupiny budú potrebovať dostatočný pracovný priestor.
	Predstavíme postupy pozorovania a dokumentácie klíčenia. Prezrieme si klíčky v nádobe na klíčenie a ochutnáme ich. Zostavíme fotografický denník klíčenia fazule a budeme pozorovať, ako sa klíčky predierajú cez vrstvu sadry. Pomocou niekoľkých jednoduchých experimentov si ukážeme, čo žerucha potrebuje na klíčenie a rast a čo jej v klíčení bráni.
	Pracovný list Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky

3.6 PESTUJEME ZELENINU V ŠKOLSKEJ ZÁHRADE

Zaradené aktivity:

Pestujeme zeleninu v školskej záhrade

Záhradkárčime v zeleninovom záhone

Zeleninový záhon - stratégia a plánovanie

Vzdelávacie ciele:

- Získať znalosti o bežných princípoch striedania plodín (náročné na živiny – stredne náročné – nenáročné na živiny)
- Byť schopný vysvetliť výhody zmiešanej kultúry a striedania plodín
- Vedieť naplánovať zeleninový záhon (zohľadniť striedanie plodín a zmiešané kultúry)
- Vedieť samostatne pestovať vybrané druhy zeleniny a starať sa o plodiny
- Poznať vhodné druhy zeleniny do školskej záhrady a vedieť ich vyberať podľa lokality
- Poznať stratégie starostlivosti o zeleninový záhon počas letných mesiacov
- Diskutovať o možnostiach triedneho zeleninového záhonu

Anotácia:

Modul sa zaoberá výsadbou zeleninového záhonu. Účastníci by mali pochopiť postupy plánovania a starostlivosti o zeleninové záhony počas sezóny a zistiť, ktoré druhy zeleniny sú obzvlášť vhodné pre školskú triedu. Počas aktivity sa účastníci rozdelia do skupín, vysadia záhony a spoločne diskutujú, ako pracovať so žiakmi v záhrade a ako začleniť zeleninový záhon do školskej výuky.

Pestujeme zeleninu v školskej záhrade

	Prezentácia a dokumenty pre lektora (s informáciami o pestovaní zeleniny)
	60 min
	Aktivita je určená do priestoru usporiadaného na prezentovanie.
	Základom úspechu je správny výber plodín, príprava pôdy a starostlivosť o zeleninový záhon. Ak chceme zbierať zdravú zeleninu, mali by sme tiež dodržiavať postupy zmiešanej výsadby a striedania plodín. Odporúčame najmä také druhy zeleniny a šalátu, ktoré sa dajú vypestovať na jar, pozbierať pred prázdninami a pripraviť z nich chutné občerstvenie. Predstavíme si vhodné druhy zeleniny do školskej záhrady so zberom pred alebo po prázdninách. Prediskutujeme stratégie starostlivosti o zeleninové záhony počas letných mesiacov. Prezentácia sa zaoberá aj vybranými druhmi bylín, ktoré sa bežne používajú v kuchyni a dajú sa použiť v školskej záhrade a vo výuke. Ukážeme si plánovanie zeleninového záhonu pre školskú záhradu krok za krokom.
	Prezentácia: Pestujeme zeleninu Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky

Zahradničíme na zeleninovom záhonu

	Školská alebo ukážková záhrada so zeleninovým záhonom, rôzne druhy zeleniny na ochutnávku (napr. cvikla, zemiaky, cuketa, uhorka, cibuľa, fenikel, zeler, kaleráb)
	45 min
	Aktivita je určená do exteriéru. Podmienkou je vhodné oblečenie a obuv pre prípad nepriaznivého počasia či po daždi.
	Návšteva neďalekej školskej (alebo ukážkovej) záhrady s vhodným zeleninovým záhonom, diskusia o praktických záhradníckych aspektoch. V závislosti od ročného obdobia sa kontroluje výskyt škodcov, diskutuje sa o dĺžke pestovania a kombinácii s kvitnúcimi rastlinami. Prezentujú sa mulčovacie materiály.

	V rámci exkurzie by nemala chýbať ochutnávka a hmatová aktivita, ktoré slúžia k predstaveniu chuťovej a tvarovej rozmanitosti zeleniny.
	Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky

Zeleninový záhon – stratégia a plánovanie

	Brožúry a knihy o pestovaní zeleniny, papier, pastelky
	60 min
	Aktivita sa môže odohrávať v interiéri aj exteriéri. Skupiny budú potrebovať dostatočný pracovný priestor.
	<p>Navrhovanie zeleninového záhonu – práca v skupinách</p> <p>1) Zostavte zoznam druhov zeleniny vhodných pre školskú alebo ukážkovú záhradu (aspoň 6, max. 10).</p> <p>2) Naplánujte zeleninový záhon s vybranými druhmi zeleniny podľa zásad zmiešanej výsadby (jedná sa o slamou zamulčovaný záhon s rozmermi 2 × 3 m). Zohľadnite tiež čas zberu. Plánovaný záhon si načrtnite.</p> <p>3) Ako by ste sa o naplánovaný zeleninový záhon starali v rámci školskej výuky alebo družiny? (príprava pôdy, siatie/ predpestovanie, mulčovanie, zavlažovanie, hnojenie, zber, ochrana rastlín atď.)</p>
	<p>Pracovný list</p> <p>Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky</p>

3.7 PÔDA A KOMPOSTOVANIE

Zaradené aktivity:

Pôda a kompostovanie

Pufračná a filtračná funkcia pôdy

Pozorujeme živočíchy žijúce v komposte

Vzdelávacie ciele:

- Získať znalosti o bežných princípoch striedania plodín (náročné - stredne náročné - nenáročné).
- Osvojiť si základné poznatky o ochrane, revitalizácii a obnove pôdy
- Poznať dôležité pôdne organizmy a ich význam pre kvalitu pôdy
- Prehĺbiť znalosti o mulčovaní a zelenom hnojení.
- Spoznať výhody používania substrátu bez rašeliny.
- Zoznámiť sa s metódami hnojenia a kyprenia pôdy v súlade s prírodným záhradníctvom
- Vedieť vysvetliť postup kompostovania a využitie kompostu.
- Naučiť sa integrovať témy kompostu a starostlivosti o pôdu do vyučovania.

Anotácia:

Modul vysvetľuje význam pôdy, jej ekologickú funkciu a to, že bez úrodnej pôdy na Zemi nie je možný život. Ďalej vysvetľuje, aké nebezpečenstvá hrozia našej pôde a aké sú možnosti jej ochrany. Modul sa taktiež venuje témam mulčovania, záhradníčenia bez rašeliny a s nimi spojenej ochrane pôdy. Rozsiahlu pozornosť venuje zakladaniu kompostu a životu, ktorý v ňom nájdeme. Modul je doplnený rôznymi experimentmi.

Pôda a kompostovanie	
	Prezentácia a dokumenty pre lektora (s informáciami o pôde a kompostovaní).
	30 min
	Aktivita je určená do vnútorného priestoru usporiadanému na prezentáciu.
	Školiteľ prezentuje základné záhradnícke postupy ochrany, revitalizácie a obnovy pôdy. Následne predstavuje základné pôdne organizmy a ich význam pre kvalitu pôdy. Okrem prínosov mulčovania a zeleného hnojenia sa venuje aj plodinám vhodným pre tento účel. Diskutuje sa o význame používania bezrašelinových substrátov, ekologických hnojív a ďalších metódach a postupoch pre kvalitnú pôdu plnú života. Preberú sa zásady správneho kompostovania a všeobecné kompostovacie techniky.
	Prezentácia: Pestujeme zeleninu Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky

Pufračná a filtračná funkcia pôdy	
	2 plastové fľaše, čajový filter, rôzne substráty, indikačné pH papieriky, ocot, odmerka, voda, Petriho miska, drevený rám na upevnenie fliaš
	20 min
	Aktivita môže prebiehať v interiéri aj v exteriéri. Na praktickú činnosť je potrebný dostatočne veľký stôl.
	<ul style="list-style-type: none"> • Substrát nasypete do plastovej fľaše. • Pri otváraní fľaše umiestnite pod hrdlo väčší kamienok, prípadne čajový filter, aby sa zabránilo vymývaniu zeminy. • Fľašu umiestnite do dreveného rámu. • Do vody pridajte kyselinu (docieľte poriadne kyslú chuť). • Zmerajte hodnotu pH indikačným papierikom.

	<ul style="list-style-type: none"> • S pomocou lievika pomaly vlejete kyslú vodu do fľaše naplnenej zeminou. Nelejte všetku vodu naraz. Voda by nemala stekať po stenách fľaše medzi hlinou a plastom, filtračná účinnosť by sa znížila. • Pod fľašu umiestnite Petriho alebo inú misku. • Zmerajte pH vody vytekajúcej z fľaše novým pH indikačným papierikom. Výsledky oboch meraní porovnajte.
	<p>Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky</p>

Pozorujeme živočíchy žijúce v komposte

	<p>Kompost, lupy, mikroskop, nádoby s lupou, Petriho misky, plastové misky, lyžica, lopatka</p>
	<p>25 min</p>
	<p>Aktivita môže prebiehať v interiéri aj v exteriéri. Na praktickú činnosť je potrebný dostatočne veľký stôl.</p>
	<p>Kompost naberte do nádoby a hľadajte väčšie pôdne organizmy (svinky, roztoče, chvostoskoky, larvy...)</p> <p>Lyžicou opatrne presuňte nájdené organizmy do Petriho misky. Pod lupou alebo mikroskopom ich identifikujte pomocou pracovných listov a letáčikov.</p>
	<p>Pracovné listy a letáčiky</p> <p>Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky</p>

3.8 VZDELÁVANIE V PRÍRODNEJ ZÁHRADE

Zaradené aktivity:

Čo nám povedia fotografie

Vzdelávanie v prírodnej záhrade

Vzdelávacie ciele:

- Inšpirovať iných účastníkov a preukázať pochopenie zásad prírodného záhradníctva
- Uvedomiť si význam a prínos záhradnej pedagogiky a naučiť sa, ako začať s výukou v prírodnej záhrade

Anotácia:

Cieľom prvej časti modulu je inšpirovať účastníkov pomocou fotografií zo školských a komunitných záhrad. Druhá časť je zameraná na výuku v školskej záhrade – o čo sa jedná, prečo je dôležitá a ako s ňou začať (súčasťou sú konkrétne tipy).

Čo nám povedia fotografie	
	Dataprojektor
	90 min
	Aktivita je určená do vnútorného priestoru usporiadaného na prezentáciu. Fotografie a prezentácie je nutné zaslať pred začatím kurzu.
	Účastníci postupne prezentujú 10 obrázkov školských záhrad, delia sa o tipy využiteľné v prírodnom záhradníctve (so zapojením detí, mládeže, verejnosti, príklady dobrej praxe zo školských alebo komunitných záhrad). Účastníci sú upozornení, že na prezentáciu každej snímky majú 20 sekúnd, tj. dokopy 200 sekúnd (3,5 minúty) na celú prezentáciu. V záujme zachovania času na reflexiu je potrebné, aby účastníci časové limity neprekračovali.

	<p>Pozn.: Aktivita je inšpirovaná formátom Pecha Kucha (20 snímok po 20 sekundách)</p> <p>https://cs.wikipedia.org/wiki/Pecha_Kucha</p> <p>https://en.wikipedia.org/wiki/PechaKucha</p>
---	--

Vzdelávanie v prírodnej záhrade	
	<p>Pomôcky k aktivitám na rozvoj zmyslového vnímania, flipchart, farebné papiere , pastelky, dataprojektor</p>
	<p>90 min</p>
	<p>Prvá časť aktivity je určená do exteriéru, zvyšné štyri časti do interiéru.</p>
	<p>Aktivita sa skladá z piatich častí.</p> <p>V prvej časti sa účastníci rozdelia do skupiniek a každá dostane zadanú inú činnosť na rozvoj zmyslového vnímania v prostredí záhrady. Účastníci následne prezentujú svoje výsledky ostatným, môžu sa podeliť aj o svoje vlastné aktivity. Diskutuje sa o význame činností pre rozvoj zmyslového vnímania v rámci vonkajšej výuky.</p> <p>V ďalšej časti sa účastníci so školiteľom venujú brainstormingu na tému „Vzdelávanie v prírodnej záhrade – čo to je?“</p> <p>V tretej časti každý účastník napíše najdôležitejšie prínosy učenia v prírodnej záhrade (max. 3) – na jeden farebný papier z pohľadu detí a na druhý z pohľadu pedagóga. Následne účastníci svoje nápady prezentujú, školiteľ môže pripojiť ďalšie nápady alebo poukázať na výskum k danej téme.</p> <p>V štvrtej časti školiteľ predáva účastníkom vybrané odporúčania (tipy pre učiteľov z časopisu Bedrník), ako s vonkajšou výukou začať a ako deti bezpečne učiť. Každý účastník si vyberie tip, ktorý ho najviac oslovil a prebieha spoločná diskusia.</p> <p>Posledná časť je zameraná na špeciálne pomôcky, ktoré sa nám pri výuke v prírodnej záhrade budú veľmi hodiť. Školiteľ odprezentuje príklady dobrej praxe.</p>
	<p>Zoznam tipov (Bedrník roč. 17, č. 1, s. 5-7)</p> <p>Prezentácia: Príklady dobrej praxe</p>

3.9 VZDELÁVACIE METÓDY V ZÁHRADE

Zaradené aktivity:

Rôzne metódy a princípy

Klasifikácia vzdelávacích metód

Všeobecné metodické princípy

Praktická ukážka vzdelávacích metód

Vzdelávacie ciele:

- Zorientovať sa v metódach vzdelávania
- Osvojiť si metodické princípy
- Vyskúšať nové praktické metódy pre rôzne cieľové skupiny

Anotácia:

Tento modul je zameraný na získanie základnej orientácie vo vzdelávacích metódach a princípoch. Účastníci sa najskôr zamyslia nad rôznymi vzdelávacími metódami, ktoré obvykle uplatňujú, a ktoré sú zvlášť vhodné v záhradnej pedagogike. V ďalšom kroku sa zoznámia s odbornou klasifikáciou týchto metód. Účastníci sú informovaní o najzaujímavejších princípoch, ktoré sa dajú využiť pri tvorbe uceleného plánu výučby. Najobsiahlejšia časť modulu je venovaná praktickým ukážkam metód a princípov v konkrétnej záhrade, kde sa aktivita odohráva. Účastníci sa taktiež zoznámia s radom inšpiratívnych príkladov dobrej praxe.

Rôzne metódy a princípy	
	Flipchart
	10 min
	Aktivita je určená do interiéru, pri priaznivom počasi je vhodná aj do exteriéru.
	<p>Brainstorming na trojicu otázok:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ako si predstavujete dobrú vyučovaciu hodinu? 2. Aké vzdelávacie metódy poznáte? 3. Ktoré metódy uprednostňujete v rámci záhradnej pedagogiky? <p>O prvej otázke sa s účastníkmi vedie diskusia, odpovede na druhú otázku sa zapisujú na flipchart a preferované metódy potom účastníci krúžkujú.</p>

Klasifikácia výukových metód	
	Prezentácia, dataprojektor
	15 min
	Aktivita je určená do vnútorného priestoru usporiadaného na prezentáciu.
	Nadväzujúca aktivita slúži na klasifikáciu vzdelávacích metód spomenutých pri brainstormingu. Delenie metód do dvoch hlavných kategórií: metódy zamerané didakticky (s ohľadom na zdroj a typ poznatkov) a psychologicky (s ohľadom na aktivitu a samostatnosť žiakov). Obe kategórie sú účastníkom vysvetlené na praktických príkladoch.
	Prezentácia: Klasifikácia vzdelávacích metód

Obecné metodické princípy

	Prezentácia, dataprojektor
	15 min
	Aktivita je určená do vnútorného priestoru usporiadaného na prezentáciu.
	Účastníci sú oboznámení s možnými princípmi záhradného vzdelávania, ktoré môžu byť použité v rámci komplexnej vzdelávacej metodiky. Štyri najzaujímavejšie princípy sú obsahovo priblížené viac do hĺbky.
	Prezentácia: Všeobecné metodické princípy

Praktická ukážka výukových metód

	Prezentácia, dataprojektor, fotografie Súbor publikácií a pomôcok pre praktické činnosti
	80 min
	Aktivita je určená do exteriéru, je potrebné si pripraviť rôzne pomôcky
	V tomto bloku aktivít sa účastníci prakticky zoznámia so všetkými prezentovanými metódami a princípmi, a to na vybraných ukážkach dobrej praxe. Účastníci si tieto aktivity sami vyskúšajú a zoznámia sa s konkrétnymi postupmi, ktoré sú šité na mieru danej záhrade (rôzne programy, aktivity, akcie pre verejnosť, pre rodiny s deťmi, pre seniorov, pre školské triedy...)

3.10 ZÁHRADA V PREDMETOCH

Zaradené aktivity:

Záhrada v predmetoch

Príprava vlastnej hodiny

Vzdelávacie ciele:

- Ukázať možnosti využitia záhrady v širokej škále školských predmetov
- Zoznámiť sa s výhodami medzipredmetových vzťahov pri výučbe v záhrade
- Naučiť sa úspešne viesť hodiny v záhrade

Anotácia:

V tomto module si účastníci vyskúšajú výučbové aktivity pre rad predmetov, ktoré môžu byť realizované priamo v záhrade. Na príkladoch dobrej praxe sú oboznámení s medzipredmetovými vzťahmi pri výučbe v záhrade a jej prínosmi. V poslednej časti modulu účastníci vytvárajú vlastný plán hodiny, a to s dôrazom na motiváciu, ciele a reflexiu. Nakoniec dostanú úlohu na nasledujúce stretnutie.

Záhrada v predmetoch

	<p>Pomôcky na aktivity k jednotlivým predmetom, prezentácie o medzipredmetovej výučbe</p> <p>Knihy, brožúry a vybrané pracovné listy z inšpiratívnych webových stránok (na ukážku)</p>
	105 min
	Prvá časť aktivity je určená do interiéru, druhá do exteriéru. Je potrebné si pripraviť rôzne pomôcky a úlohy na jednotlivé predmety.
	<p>V prvej časti aktivity školiteľ prezentuje aktuálny školský projekt (Jabloň) ako dobrú ukážku medziodborovej výuky, nasleduje diskusia s účastníkmi.</p> <p>V druhej časti aktivity sa účastníci venujú drobným úlohám do jednotlivých predmetov. Vytvorí sa 10 skupín a každá bude mať inú úlohu, ku ktorej dostane potrebné pomôcky. Potom účastníci diskutujú o svojich úlohách s ostatnými, stručne predstavujú svoje školské predmety a zamýšľajú sa nad rôznymi vzdelávacími aktivitami pre dané predmety. Na záver školiteľ predstaví vybrané zdroje inšpirácie pre vonkajšiu výučbu jednotlivých predmetov.</p>
	<p>Prezentácia: Školský projekt (Jabloň)</p> <p>Zoznam vzdelávacích aktivít ku všetkým predmetom</p> <p>Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky</p>

Príprava vlastnej hodiny

	Prezentácia, prázdne tabuľky s plánom výučby (pre každého účastníka jedna), vyplnené plány (geografia, dejepis, biológia a fyzika)
	75 min
	Aktivita sa môže odohrávať v interiéri aj exteriéri. Skupiny budú potrebovať dostatočný pracovný priestor.
	Účastníci predošlej časti sa rozdelia do 4 skupín (podľa predmetov – geografia, dejepis, biológia a fyzika). Za úlohu dostanú určiť motiváciu, reflexiu a odhadnúť ciele zadaného plánu výučby. Všetko vyplnia do zvláštnej tabuľky (jej druhá polovica je už vyplnená). Jednotlivé skupiny následne svoje nápady predstavia ostatným, školiteľ ich doplní. Na záver účastníci dostanú prázdne tabuľky na plánovanie výučby, ktoré účastníci vyplnia doma na nasledujúcu aktivitu (samostatná alebo skupinová práca). Plán by mal pokryť 1–2 vyučovacie hodiny na ľubovoľnú záhradnú tému (začlenenie záhrady do konkrétnych predmetov). 2 členovia každej skupiny predstavia výsledok aktivity formou grafickej prezentácie s dĺžkou aspoň 5 min (časová dotácia podľa počtu skupín).
	Tabuľka s plánom výučby (prázdna) Tabuľka s plánom výučby (čiastočne vyplnená pre 4 predmety) Prezentácia: Motivácia a reflexia

3.11 UŽITOČNÝ HMYZ

Zaradené aktivity:

Užitočný hmyz

Staviame hmyzí hotel

Vyhľadávanie hmyzu

Vzdelávacie ciele:

- Uvedomiť si význam hmyzu v záhrade a pochopiť jeho prínos
- Naučiť sa postaviť hmyzí hotel
- Vyskúšať si biomonitring hmyzu

Anotácia:

Tento modul sa zaoberá užitočným hmyzom v záhrade. Úvodná prezentácia oboznámi účastníkov s rôznymi druhmi hmyzu, ich funkciami a výhodami ich prítomnosti. Pomáha účastníkom vnímať hmyz ako dôležitú a žiaducu súčasť záhrady. Stavba hmyzieho hotela je jedným z mnohých spôsobov, ako urobiť zo záhrady vhodné miesto pre tieto živočíchy. V závere modulu budú účastníci prostredníctvom metódy biomonitringu pozorovať hmyz na rôznych stanovištiach v záhrade. Aktivita je príkladom metódy vhodnej pre prax každého účastníka.

Užitočný hmyz

	Prezentácia, dataprojektor
	45 min
	Aktivita je určená do vnútorného priestoru usporiadaného na prezentáciu.
	Školiteľ premieta prezentáciu o užitočnom hmyze v záhrade. Prezentácia obsahuje praktické rady ako pomáhať užitočnému hmyzu, ale aj rady o regulácii španielskych slimákov a pod. Súčasťou prezentácie sú aj informácie o rôznych druhoch hmyzích hotelov. Po prezentácii majú účastníci priestor na otázky a diskusiu.
	Prezentácia Užitočný hmyz Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky

Stavíme hmyzí hotel

	Prázdne plechovky, trstina, drôt, záhradné nožnice, veľký stôl
	60 min
	Aktivita sa hodí do interiéru aj exteriéru.
	Najprv školiteľ účastníkom pripomenie správne postupy konštrukcie hmyzích hotelov z predchádzajúcej prezentácie. Účastníci majú možnosť prezrieť si rôzne modely hmyzích hotelov a diskutovať o ich vhodnosti, kvalite výroby, výhodách a nedostatkoch. Nakoniec si každý postaví svoj malý hmyzí hotel z plechovky a trstiny, prebieha diskusia o ich kvalite umiestnení.
	Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky Návod na stavbu hmyzieho hotela

Vyhľadávanie hmyzu	
	plachta na hmyz, sieťky na motýle, nádoby s lupou, misky, lopatky, kľúč na určovanie hmyzu alebo atlas hmyzu
	120 min
	Aktivita je určená do exteriéru. Príprava všetkých pomôcok na biomonitoring a prírodnín na úvodnú činnosť.
	Na začiatku školiteľ rozdelí účastníkov do troch skupín pomocou malej zmyslovej aktivity: každý účastník dostane látkovú tašku s nejakým prírodným produktom. Účastníci vec preskúmajú hmatom bez použitia ostatných zmyslov. Bez možnosti rozprávať a pozeráť sa do ostatných tašiek sa pokúsia nájsť účastníkov, ktorí majú v taške rovnakú prírodninu. Povolený je iba hmatový zmysel. Keď si myslia, že sú v správnych skupinách, môžu skontrolovať, či majú všetci v látkových taškách to isté. Každá skupina následne obdrží inú pomôcku na biomonitoring (plachta, sieťka, lupa s pohárikom). Každá skupina ukáže svoje vybavenie ostatným a pokúsi sa uhádnuť, na aký druh biomonitorovania sú ich nástroje určené (voda, pôda a lúka). Školiteľ následne podrobne popíše a prakticky ukáže, ako sa používa vybavenie, ako sa manipuluje s malými zvieratami a ako sa používa kľúč na určovanie druhov. Každá skupina bude mať cca 40 minút na samotné pozorovanie, po ktorých ukáže, aký druh hmyzu našla. Na záver školiteľ zhrnie najdôležitejšie poznatky.
	Zoznam inšpiratívnej literatúry – knihy, brožúry, internetové stránky Kľúč pre určovanie hmyzu – lúka Kľúč pre určovanie hmyzu – pôda Kľúč pre určovanie hmyzu – voda

3.12 ZÁHRADNÁ PÁTRAČKA

Zaradené aktivity:

Záhradná pátračka

Plánovanie pátračky pre konkrétnu záhradu

Vzdelávacie ciele:

- Zopakovať si rôzne prvky prírodného záhradníčenia, faunu a flóru
- Povzbudiť účastníkov k zábavnému pobytu vonku – v záhrade či v parku
- Osvojiť si zručnosti pre plánovanie záhradnej pátračky (pokiaľ možno s uplatnením zásad miestne zakotveného učenia)

Anotácia:

V tomto module si účastníci osobne vyskúšajú honbu za pokladom a získajú zručnosti potrebné k príprave pátracej hry vo vlastnej školskej alebo komunitnej záhrade. Účastníci sú rozdelení do dvoch skupín. Skupina A obdrží pracovný list a vydá sa na honbu za pokladom. Skupina B zostane na mieste, odkiaľ nemá výhľad na pohyb skupiny A, a pracuje na návrhu miestne zakotvenej pátracej hry. Na záver sa obe skupiny spoja a účastníci diskutujú o možnosti vytvorenia pátracej hry šitej na mieru ich školskej záhrade. Hovoria o svojich skúsenostiach a o hádankách z dielne skupiny B.

Vonkajšia honba za pokladom	
	Pracovný list k pátracej hre, písacie potreby do každej skupiny Krabica s prekvapením (poklad) – voliteľné Kompas – voliteľné Aplikácia – voliteľné
🕒	15–20 min
✅	Vytlačený pracovný list k pátracej hre

	<p>Jednoduchý variant: ľubovoľný pracovný list k záhradnej pátracej hre z internetu</p> <p>Zložitejší variant (odporúčany): pracovný list šitý na mieru danej záhrade, ročnému obdobiu atď.</p> <p>Poklad ukrytý v záhrade</p>
	<p>Účastníci obdržia pracovný list šitý na mieru danej záhrade. Postupujú záhradou z jedného stanovišta na druhé.</p> <p>Na každom stanovišti splnia úlohu a následne obdržia indíciu (písmeno či slovo do krížovky apod.). Ak splnia správne všetky úlohy, nájdu cestu k pokladu.</p> <p>Nakoniec poklad objavia (obsahom môže byť niečo zdravé pod zub, drobné prekvapenie, pozvánka na malú záhradnú slávnosť...).</p> <p>Reflexia: Po získaní pokladu účastníci celú hru zhodnotia, spoločne prediskutujú správne odpovede a školiteľ ich upozorní na rôzne prvky prírodného záhradníčenia a ich význam, ako aj na špecifiká danej prírodnej záhrady.</p> <p>Poznámka: Záhradnú pátraciu hru je možné zorganizovať mnohými spôsobmi. Trasa s jednotlivými stanovištami a úlohami môže byť zakreslená v mape, prípadne môžu byť stanovištia zriadené pri jednotlivých informačných paneloch náučného chodníka v záhrade apod. Ďalšie tipy nájdete v súbore „Tips for garden treasure hunts“.</p>
	<p>Súbor „Tips for garden treasure hunts“ (s odkazmi a niekoľkými príkladmi).</p> <p>Pracovný list: Príklad miestne zakotvenej pátracej hry zo záhrady centra Surya (inšpirácia pre tvorbu vlastnej pátracej hry).</p>

Plánujeme pátraciu hru pre konkrétnu záhradu

	<p>Pero alebo ceruzka, pracovný list</p>
	<p>15–20 min</p>
	<p>Vytlačený pracovný list</p>
	<p>Skupina obdrží pracovný list.</p> <p>Podľa pokynov účastníci pripraví návrh pátracej hry pre danú záhradu.</p>
	<p>Pracovný list: Plánujeme pátraciu hru pre konkrétnu záhradu</p>

3.13 ZÍSKAVAME PODPORU K REALIZÁCII PRÍRODNEJ ŠKOLSKEJ ZÁHRADY

Zaradené aktivity:

Rolová hra na tému školskej záhrady

Získavame zdroje pre malé záhradné projekty

Vzdelávacie ciele:

- Získať povedomie o rôznych aktéroch, zainteresovaných na rozvoji školskej záhrady
- Rozvíjať zručnosti vedúce k vytvoreniu vlastnej vízie prírodnej školskej záhrady
- Rozvíjať zručnosti v písaní projektov a vyhľadávaní partnerov v rámci tvorby prírodnej školskej záhrady

Anotácia:

Iniciatíva záhradného pedagóga vedúca k transformácii bežnej školskej záhrady na prírodnú záhradu zahŕňa aj vyjednávanie s vedením školy a zriaďovateľom. Účastníci v tomto module získajú skúsenosti s vyhľadávaním zdrojov a spojencov pre svoju školskú záhradu.

Rolová hra na tému školnej zahrady	
	Kartičky s rolami, flipchart a popisovače
	90 min
	Aktivita do interiéru aj exteriéru, účastníci sedia v kruhu. Dopredu je potrebné účastníkom vysvetliť 3 hlavné roly.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hráči si sadnú do kruhu. Riaditeľ školy zaháji schôdzu a uvedie, čo je na programe. 2. Záhradný pedagóg predstaví projekt prírodnej školskej záhrady. 3. Jednotliví hráči sa postupne pripájajú na stranu záhradného pedagóga, alebo na stranu odporcov projektu. 4. Riaditeľ ukončí schôdzu. 5. Po hraní rolí nasleduje diskusia. 6. Zhrnutie odporúčaní, ako môže záhradný pedagóg postupovať pri získavaní podpory k realizácii projektu prírodnej školskej záhrady.
	<p>Popis hry s vysvetlením jednotlivých rolí, pokyny pre aktivitu</p> <p>Projekt školskej záhrady (potrebuje záhradný pedagóg pre svoju prezentáciu)</p>

Získavame zdroje pre malé zahradné projekty

	Flipchart a fixky Pracovné listy pre účastníkov (snímky prezentácie s voľným miestom na poznámky)
	90 min
	Pracovné listy, flipchart a fixky, dataprojektor
	<p>1. Školiteľ prezentuje postupy písania projektov na financovanie realizácie prírodnej školskej záhrady a možné zdroje financovania (15 min).</p> <p>2. Skupinová práca</p> <p>a) Školiteľ rozdá pracovné listy so základnými prvkami projektu do skupín (max. 5 účastníkov). Každá skupina má za úlohu pripraviť stručný projekt (napr. vyvýšený zeleninový záhon, vonkajšia učebňa, tunel z vrbového prútia, dažďový záhon...) a vypracovať prezentáciu, ktorá by mala byť kreatívna a atraktívna (25 min).</p> <p>b) Prezentácie účastníkov: jednotlivé skupiny predstavia svoje stručné projekty, vid' pracovný list (30 min).</p> <p>c) Diskusia a záver: Ktorý projekt bol najzaujímavejší? Prečo? Na čo by sme nemali zabudnúť pri prezentovaní projektu spolupracovníkom či nadriadeným?</p> <p>d) Záver: Peniaze na realizáciu prírodnej školskej záhrady sú dôležité, niekedy je však efektívnejšie získať materiálne zdroje, know-how a podporu v komunite (rodičia, miestna samospráva, záhradníctva v okolí apod.) (20 min).</p>
	Powerpoint Tipy na oživenie školských záhrad http://www.eco-spaces.co.uk/school-garden-ideas.html

3.14 PLÁNUJEME ŠKOLSKÚ ZÁHRADU

Zaradené aktivity:

Školské záhrady – prečo a ako

Zapájame deti do plánovania a tvorby záhrad

Vzdelávacie ciele:

- Pochopiť, aké má prírodná záhrada prínosy pre deti
- Rozvíjať zručnosti, umožňujúce plánovať školskú záhradu krok za krokom.

Anotácia:

V prvej časti modulu predstavíme prírodnú školskú záhradu ako úžasné miesto učenia, ktoré je plné života (motivácia). Potom, čo účastníci pochopia význam takejto záhrady, získajú skúsenosti s plánovaním vlastnej záhrady a naučia sa, ako do tohto procesu zapojiť deti (pocitová mapa).

Školské záhrady – prečo a ako	
	Dataprojektor
	75 min
	-
	<p>Na základe vlastných spomienok z detstva a virtuálnej prehliadky vybraných prírodných školských záhrad si účastníci uvedomia, čo všetko by malo k takej záhrade určite patriť.</p> <p>Pred zahájením aktivity požiadame účastníkov, aby na okamih zavreli oči a spomenuli si na nejaké dobrodružstvo, ktoré v detstve zažili.</p> <p>Čo to bolo za zážitok? Tieto zážitky zdieľajú účastníci medzi sebou. Vo väčšine prípadov sa dobrodružná spomienka odohráva vonku a súvisí s objavovaním prírody, prieskumom divokých zákutí s kamarátmi a pod.</p> <p><i>Zažívajú takéto dobrodružstvá aj dnešné deti?</i></p>

	Prednesieme prezentáciu s fotografiami školských záhrad, priebežne upozorňujeme na prínosy prírodných školských záhrad pre mladú generáciu.
	PowerPoint prezentácia

Zapájame deti do plánovania a tvorby záhrad

	Dataprojektor, flipchart, fixky, ceruzky, 2 sady kartičiek záhradného pedagóga, 2 obálky, 2 sady farebných papierov, 2 × nožnice, 2 × lepidlo
	120 min
	Nastriháme kartičky záhradného pedagóga a pripravíme dvojicu obálok s podmienkami záhrady.
	<p>Účastníci získajú skúsenosti s plánovaním školských záhrad s deťmi.</p> <p>a) Teoretický úvod do aktivity – na čo myslieť pri plánovaní záhrad s deťmi: Všetci účastníci spoločne brainstormujú o výhodách zapojenia detí do plánovania školskej záhrady. Lektor príspevky zapisuje na flipchart (10 min).</p> <p>Lektor prednesie powerpointovú prezentáciu s odporúčaniami, ako zapájať deti do plánovania a tvorby záhrad. Účastníkov požiada, aby si robili poznámky, ktoré využijú pri nasledujúcej úlohe (20 min).</p> <p>b) Plánovanie školskej záhrady na základe kartičiek záhradného pedagóga: Rozdelíme účastníkov do dvoch skupín. Ich úlohou je naplánovať atraktívnu, živú školskú záhradu, pričom budú zvažovať rôzne faktory a získajú skúsenosti záhradného architekta.</p> <p>Každá skupina dostane veľký hárok papiera spolu s fixkami alebo farebnými ceruzkami a vyberie si jednu z dvoch obálok. Tu nájde popis špecifických faktorov a podmienok (napr. kvalita pôdy, vietor, slnko, dážď, klíma, nadmorská výška...), záhradných prvkov (betónové priestranstvo, veľký trávnik, plot z tisov, ovocné stromy, kompost, kôlna, jeden vyvýšený záhon ...), užívateľov (napr. predškolské deti, žiaci ZŠ, mládež, ľudia so špeciálnymi potrebami...) a širšieho prostredia (výmera záhrady, vidiek či mesto, nížina či vrchovina, oplotený či neoplotený pozemok...) a tiež určené výzvy (starý strom uprostred, starý murovaný domček, hromada konárov, vysoký porast buriny v kúte záhrady, neprijemný sused, dlhodobé sucho...). Úlohou lektora je prispôbiť výber faktorov (podmienok) konkrétnej skupine účastníkov. Prípadne si môžu účastníci žrebovať určitý počet faktorov.</p>

Úlohou oboch skupín je vytvoriť plánik záhrady v súlade so zadanými podmienkami.

V legende k plániku uvedú všetky faktory a podmienky. Ďalej preskúmajú možnosti skvalitnenia danej záhrady. Aké má používateľ? Aký vplyv majú jednotlivé podmienky - pôda, voda, vietor, slnko...? Aký má záhrada plniť cieľ alebo účel? Lektor skupinovú prácu pozoruje. Ak sa diskusia nevyvíja dobre, môže odporučiť techniku brainstormingu alebo mentálneho mapovania.

Po 15 minútach vnesie do diskusie kartičky záhradného pedagóga - z balíčka ponúka účastníkom „žolíky“. Potom obe skupiny finalizujú návrhy na úpravu záhrady smerom k jej revitalizácii a oživeniu pre deti aj pre prírodu (zvýšenie biodiverzity).

Akonáhle sú si skupiny isté svojim zámerom, dokončia proces plánovania. Pri tom použijú farebné papiere a ceruzky. Lektor môže poradiť s tvorbou makiet stromov, kríkov, rastlín...

Táto časť aktivity by mala zabráť cca 60 minút.

c) Predstavenie plánov, reflexia (30 min)

Prvá skupina predstaví svoj plán záhrady so zameraním na špecifické faktory a podmienky. Druhá skupina jej poskytne spätnú väzbu. Potom si skupiny vymenia úlohy.

Na záver všetci účastníci spoločne diskutujú o osobných skúsenostiach so zapájaním žiakov do procesu plánovania a údržby školskej záhrady.

Pozn.: Ak sa koná aktivita na školskej záhrade, môžeme do procesu plánovania pridať tvorbu pocitovej mapy (Kde mi bolo najpríjemnejšie? Kde som sa zastavil/a, aby som si niečo prezrel/a? Kde bolo veterno? Kde mi nebolo príjemne a prečo?).

Kartičky záhradného pedagóga

Online zdroje, napr.

<https://learn.eartheasy.com/guides/how-to-start-a-school-garden-your-complete-guide/>

3.15 PRÁCA A OSLAVA V ZÁHRADE

Zaradené aktivity:

Starostlivosť o záhradu a práca s prírodnými materiálmi

Plánujeme záhradnú akciu

Vzdelávacie ciele:

- Oboznámiť sa so špecifikami školských záhrad a s procesom plánovania prác v záhrade, so zapojením detí alebo dospelých.
- Získať zručnosti s plánovaním záhradných akcií.
- Uvedomiť si, že prírodné školské záhrady sú miestami dobrej praxe, ktorých úlohou je inšpirovať širšiu komunitu pre záhrady a verejné priestranstvá, ktoré pomáhajú zvyšovať biodiverzitu a zmierňovať klimatické zmeny.

Anotácia:

Účastníci sa zoznámia s príkladmi rastlín vhodných do školskej záhrady. S pomocou pracovného listu plánujú záhradné aktivity na konkrétny mesiac. Každý účastník dostane kópiu záhradného kalendára ako pomôcku na plánovanie toho, čo pestovať a ako pracovať s prírodným materiálom zo záhrady. V druhej aktivite naplánujú záhradnú akciu a vyrobia plagát. Dôležitou súčasťou tohto modulu je priestor na výmenu skúseností.

Starostlivosť o záhradu a práca s prírodnými materiálmi	
	Tvorivá dielňa: šišky, záves, nechtík, slnečnicový olej, včelí vosk, sklenené nádoby na masť a tinktúru
	90 min
	Vytlačiť a vystrihnúť 4 obrázky na zahrievaciu časť. Vytlačiť si 4 pracovné hárky na prácu s kalendárom záhradného pedagóga Pre každého účastníka vytlačiť kalendár záhradného pedagóga. Interiér alebo exteriér

	<p>1) Zahrievacia časť – Ako rozmýšľať a plánovať v školskej záhrade? (10 min):</p> <p>Účastníci sa rozdelia do 4 skupín. Každá skupina dostane obrázok rastliny vhodnej pre školské záhrady (napr. pažitka, nechtík, slnečnica, tekvica).</p> <p>Prvou úlohou je vysvetliť, ako každá z týchto rastlín súvisí so školskou záhradou. Aký je kľúč? Prečo bola vybraná práve táto štvorica? (ročné obdobie v školskej záhrade, nenáročné plodiny, pridaná hodnota – prilákanie opel'ovačov, estetická hodnota, využitie v školskej kuchyni, potrava pre vtáky...).</p> <p>Druhou úlohou je naplánovať prácu s týmito rastlinami v priebehu školského roka vrátane zapojenia detí alebo dospelých. Po 5 minútach každá skupina predstaví svoje myšlienky. Zhrnutie a reflexia.</p> <p>2) Práca s kalendárom záhradného pedagóga (35 min):</p> <p>Každá skupina obdrží prázdny pracovný list kalendára. Vypĺňajú ho s dôrazom na prácu s prírodnými materiálmi zo záhrady. Po 10 minútach skupina predstaví svoje tipy a navzájom sa inšpiruje. Každý účastník obdrží kópiu kalendára záhradného pedagóga ako nástroj na plánovanie práce v školskej záhrade.</p> <p>3) Záhradný workshop – praktická časť (45 min)</p> <p>Vzniknú dve pracovné miesta – jedno na vytváranie darčiekov z bylín, druhé na prípravu kompostového čaju a prístrešku pre lienky zo šišíek.</p> <p>Dve skupiny spolupracujú a potom si vymenia miesta.</p>
	<p>Obrázky 4 rastlín</p> <p>Prázdny kalendár záhradného pedagóga</p> <p>Kalendár záhradného pedagóga</p>

Plánujeme záhradnú akciu

	Pracovný list, pastelky, tvrdý papier
	90 min
	Vytlačiť pracovný list Interiér alebo exteriér
	<p>1) Účastníci pracujú v štyroch skupinách. (60 min)</p> <p>Naplánujú záhradné podujatie s účasťou širšej komunity. Pracovný list im pomôže premyslieť si všetky dôležité aspekty. Súčasťou úlohy je navrhnuť plagát.</p> <p>Tipy na plagáty:</p> <p>Pre nadpis použite veľké a tučné písmo. Uvedte dátum, miesto a čas udalosti. Zahrňte jednoduchú výzvu na akciu (Zaregistrovať sa? Zdieľať informácie? atď.) Popíšte svoju udalosť alebo dôvod, prečo by sa jej ľudia mali zúčastniť. Uistite sa, že ste pridali svoj kontakt (logo, partneri podujatia, atď.)</p> <p>2) Skupinové prezentácie: Každá skupina prezentuje svoj plagát a predstaví svoju akciu. Ostatní účastníci môžu k akcii dávať námety, navrhovať spôsoby organizácie alebo prezentácie v kalendári záhradného pedagóga.</p>
	Pracovný list Kalendár záhradného pedagóga

3.16 ZÁVEREČNÉ PREZENTÁCIE A VYHODNOTENIE

Zaradené aktivity:

Prezentácia záverečných prác

Zhodnotenie kurzu – Tri zrelé jablká

Čajový večierok na rozlúčku – ochutnávka a reflexia kurzu

Vzdelávacie ciele:

- Preukázať pochopenie metodológie záhradnej pedagogiky
- Zopakovať si obsah kurzu
- Uvedomiť si a pomenovať prínosy kurzu

Anotácia:

V záverečnom module kurzu prezentujú účastníci svoje vlastné vyučovacie hodiny podľa zásad záhradnej pedagogiky. V druhej časti sa usporiada čajová párty na zhodnotenie kurzu (Tri zrelé jablká).

Pozn.: Záverečné prezentácie môže školiteľ prípadne presunúť do inej časti kurzu.

Prezentácia záverečných prác

	Dataproyektor, domáce úlohy účastníkov
	90 min
	Domáce úlohy účastníkov musia byť hotové ešte pred prezentáciou. Odporúčaná lehota pre odovzdanie úloh je aspoň dva dni pred záverečným modulom. V druhej a tretej časti kurzu musí školiteľ udržiavať kontakt s účastníkmi.
	<p>Na začiatku aktivity pripomenie školiteľ účastníkom, aká bola ich úloha.</p> <p>Prezentácie domácich úloh prebiehajú individuálne alebo v skupinách podľa zvolenej cieľovej skupiny. Časová dotácia na jednu prezentáciu sa určí na základe počtu skupín (min. 5 minút na skupinu). Z každej skupiny môžu prednášať maximálne 2 členovia, k dispozícii je dataprojektor.</p> <p>Pozn.: Po každej prezentácii je vyhradený dostatočný priestor pre metodické poznámky a otázky.</p> <p>Po prezentáciách školiteľ s účastníkmi rekapituluje základné predpoklady k vytvoreniu kvalitnej záhradnej hodiny.</p>
	<p>Zadanie domácej úlohy je súčasťou modulu 3.10 – aktivita Príprava vlastnej hodiny.</p> <p>Pracovný list pre prípravu vyučovacej hodiny.</p>

Zhodnotenie kurzu – Tri zrelé jablká

	Flipchart, hárky papiera A4 + ceruzky + gummy + vodové farby alebo farebný papier, písacie potreby, nožnice, špendlíky, maliarska páska alebo lepiaca hmota
	60 min
	Bez zvláštnych požiadaviek na prostredie
	Každý účastník si nakreslí a vyfarbí tri jablká s listami. Na každý list napíše, čo v jednotlivých častiach kurzu považoval za najprínosnejšie. Účastníci následne jablkami vyzdobia korunu jablone a o svoje skúsenosti sa navzájom podelia. Po skončení aktivity si môžu jablká ponechať ako pripomienku toho, čo sa v kurze naučili.
	Pracovný list: Zhodnotenie kurzu – Tri zrelé jablká

Čajový večierok na rozlúčku – ochutnávka a reflexia kurzu

	4 kanvice, 4 druhy bylín na čaj, rýchlovarná kanvica, šálky, pre každého účastníka jeden hárok na spätnú väzbu.
	30 min
	Uvariť čaj
	Účastníci postupne ochutnávajú všetky čaje a snažia sa určiť druh použitej bylinky alebo ovocia. Účastníci majú priestor k reflexii kurzu, poďakovanie či uznanie zásluh. V úplne poslednej časti kurzu si každý účastník môže vybrať škrupinku vlašského orechu – každá ukrýva originálnu a inšpiratívnu záhradnícku myšlienku.
	Pracovný list: Čajová párty na rozlúčku Pracovný list: citáty s výrokmi o záhradách/záhradníčení

Spolufinancované z
programu Európskej únie
Erasmus+

Projekt je financovaný Európskou úniou v rámci programu Erasmus+.

Táto metodika vznikla vďaka obetavému a zapálenému úsiliu nasledujúcich osôb
a partnerských organizácií:

Středisko ekologické výchovy SEVER Horní Maršov, o.p.s.

Kateřina Čižmárová, Michaela Glovňová, Šárka Škodová
www.sever.ekologickavychova.cz/

Natur im Garten:

Susanne Kropf, Stefan Streicher, Martina Wappel
www.naturimgarten.au

Centrum environmentálnych aktivít

Kludia Medalová, Richard Medal, Janka Konáriková
www.cea.sk

Fotografie v tejto publikácii zhotovili členovia zúčastnených organizácií.

Grafická úprava: Simone Šteklová

Júl 2022

Podpora Európskej komisie pri tvorbe tejto publikácie nepredstavuje súhlas
s obsahom, ktorý odráža iba názory autorov, a Komisia nemôže byť zodpovedná
za akékoľvek využitie informácií obsiahnutých v tejto publikácii.